

Cod Ymarfer Ynys Môn ar gyfer Ariannu'r Trydydd Sector

Wedi Diweddarau 2019
Fersiwn 0.2

Mae'r cod ymarfer hwn yn nodi'r
egwyddorion a'r gweithdrefnau ar
gyfer trefniadau ariannu gyda'r
Trydydd Sector

Cynnwys

Adran

Rhif Tudalen

1. Cyflwyniad
2. Nodau
3. Beth yw Mudiad Trydydd Sector?
4. Egwyddorion Sylfaenol
5. Cwmpas
6. Mekanweithiau Ariannu
 - 6.1 Grant neu Gaffael
 - 6.2 Cyllid grant i'r Trydydd Sector
 - 6.3 Contractau/caffael
7. Cyllid grant i'r Awdurdod
8. Taliadau i'r Trydydd Sector
9. Rhoi gwybod am gyfleoedd ariannu
10. Mathau o ariannu
11. Amseriad yr hysbysiad ariannu
12. Monitro a gwerthuso perfformiad
13. Cyllid allanol a weinyddir gan y Cyngor
14. Adroddiadau Ariannol
15. Tanwariant a gorwariant
16. Ymyrraeth pan fo sefydliad a ariennir yn cael anawsterau
17. Gweithredu'r cod
18. Adolygu'r cod
19. Torri'r cod

Atodiadau:

- 1 Swyddfa Archwilio Cymru, argymhellion ar gyfer rheoli grantiau'n well yng Nghymru
- 2 Meini prawf enghreifftiol ar gyfer sgorio ceisiadau grant
- 3 Fframwaith monitro a gwerthuso
- 4 Gweithdrefnau ar gyfer grantiau i'r cyngor
- 5 Gweithdrefnau ar gyfer cwblhau hawliadau grant

Llyfryddiaeth

1. **Cyflwyniad**

Mae Cyngor Sir Ynys Môn (CSYM) yn gwerthfawrogi rôl y Trydydd Sector o ran cefnogi'r Cyngor a chyflenwi prosiectau a gwasanaethau er budd Ynys Môn.

Mae'r côd hwn yn berthnasol i'r mudiadau trydydd sector hynny (gan gynnwys mentrau cymdeithasol) y mae Cyngor Sir Ynys Môn (y 'Cyngor') yn comisiynu gwasanaeth ganddynt, neu y mae'n darparu cyllid iddynt drwy grant. Yn ogystal, mae'r côd hwn yn berthnasol ar draws y Cyngor a dylid ei ddilyn gan bob gwasanaeth a swyddog wrth gomisiynu a chyllido darpariaeth gyda'r trydydd sector.

Bydd grŵp o Bencampwyr Trydydd Sector sy'n cynrychioli adrannau a swyddogaethau ar draws y Cyngor yn cefnogi'r gwaith o ledaenu'r cod hwn ac yn gweithio gyda'i gilydd i gefnogi nodau'r côd.

2. **Nodau**

Nod y côd ymarfer hwn yw:-

- Adeiladu ar y berthynas gadarnhaol sy'n bodoli rhwng y Cyngor a'r Trydydd Sector drwy drefniadau cyllido teg a thryloyw ar gyfer y trydydd sector a weithredir yn gyson;
- Ymgorffori egwyddorion a gofynion Cod Ymarfer ar gyfer Cyllido'r Trydydd Sector (Ionawr 2014) Llywodraeth Cymru.

Mae'r côd yn ategu Compact Ynys Môn, sef y Cytundeb Partneriaeth strategol rhwng y Trydydd Sector ar Ynys Môn a'r Cyngor.

3. **Beth yw Mudiad Trydydd Sector?**

Yn A16 (2) o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (y 'Ddeddf') diffinnir mudiad Trydydd Sector fel "sefydliad y gallai person farnu'n rhesymol ei fod yn sefydliad sy'n bodoli'n gyfan gwbl neu'n bennaf i ddarparu buddion i'r gymdeithas". Yn ogystal, mae'r Ddeddf yn diffinio menter gymdeithasol yn A16 (2) o'r Ddeddf fel "...sefydliad y mae ei weithgareddau yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn rhai y gallai person farnu'n rhesymol eu bod yn weithgareddau a gyflawnir er budd y gymdeithas (ei amcanion cymdeithasol), ac sydd (a) yn creu'r ei incwm drwy fusnes neu fasnach, (b) yn ail-fuddsoddi'r rhan fwyaf o'i elw yn ei amcanion cymdeithasol, (c) yn annibynnol ar unrhyw awdurdod cyhoeddus, a (ch) yn cael ei berchenogi, ei lywio a'i reoli mewn ffordd sy'n gyson â'i amcanion cymdeithasol."

Mae'r côd hwn yn defnyddio'r term Trydydd Sector i gynnwys mentrau cymdeithasol.

4. **Egwyddorion sylfaenol**

Mae Côd Ymarfer ar gyfer Cyllido'r Trydydd Sector Llywodraeth Cymru yn cynnwys nifer o egwyddorion cyffredinol. Mae'r egwyddorion hyn, sydd wedi'u crynhoi isod, yn ffurfio sail bwysig ar gyfer Cod Ymarfer Ynys Môn.

- Rhaid i'r trefniant ariannu fynd ar drywydd cyflawni amcanion polisi strategol y Cyngor a Llywodraeth Cymru fel sy'n berthnasol i'r ffrwd cyllido;
- Mae'r Cyngor yn parchu ac yn gwerthfawrogi annibyniaeth y Sector;
- Mae'r Cyngor yn cydnabod pwysigrwydd deialog cynnar ac adeiladol â'r Trydydd Sector a bydd yn ceisio bod yn dryloyw ac yn wrthrychol wrth fynd ati i weithio â'r Trydydd Sector;
- Bydd y Cyngor yn ceisio gwneud penderfyniadau amserol am drefniadau cyllido a chomisiynu yn unol â chod ymarfer Llywodraeth Cymru a'r rheoliadau Caffael Cyhoeddus fel y bo'n briodol. Bydd y Cyngor yn rhoi gwybod i fudiadau Trydydd Sector am benderfyniadau am ddyfodol cyllid o leiaf dri mis cyn bod unrhyw gytundeb cyllido presennol yn dod i ben;
- Sicrwydd cyllid – mae Llywodraeth Cymru o blaid trefniadau cyllido mwy hirdymor ble bynnag y bo'n bosibl ac yn briodol. Mae'r Cyngor yn cydnabod manteision trefniadau cyllido mwy hirdymor a bydd yn gweithredu trefniadau cyllido mwy hirdymor lle y gall wneud hynny ac yn amodol ar adnoddau cyllid digonol;
- Lefelau cyllid teg - darperir cynnydd yn ôl chwyddiant i drefniadau cyllido Trydydd Sector lle bo hynny'n fforddiadwy. Fodd bynnag, ar adegau o bwysau ariannol, mae'r Cyngor yn ystyried ei bod yn rhesymol i ddisgwyl y bydd cyfyngiadau'n berthnasol hefyd yn achos y Trydydd Sector. I helpu i sicrhau tegwch, nod y Cyngor fydd bod mor gyson â phosibl o ran ei ymagwedd at arbedion chwyddiant/effeithlonrwydd â'r rheiny a weithredir yn fewnol. Ystyrir anghenion penodol sectorau arbenigol hefyd cyn belled ag y bo modd;
- Gwerth am Arian - disgwylir i fudiadau Trydydd Sector sicrhau bod arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio'n economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol. Mae ystyriaethau o ran gwerth am arian yn berthnasol hefyd yng nghyswllt dyrannu grantiau a chaffael;
- Adennill costau llawn - bydd cyllid Trydydd Sector ar gyfer prosiect penodol neu wasanaeth yn darparu ar gyfer cost llawn eu rhedeg, gan gynnwys cyfran o'r gorbenion, yn amodol ar yr adnoddau cyllid sydd ar gael. Nid yw hyn yn cynnwys lle mae'r Cyngor yn rhoi grant neu gyfraniad i fudiad Trydydd Sector tuag at eu costau craidd;
- Egwyddorion comisiynu – disgwylir i gyrff cyhoeddus weithredu yn ôl arfer orau o ran egwyddorion comisiynu a disgwylir i fudiadau Trydydd Sector ymgysylltu'n llawn â'r prosesau comisiynu;
- Taliadau - bydd taliadau'n cael eu gwneud gan y Cyngor ar ffurf ôl-daliadau. Dylai anfonebau gynnwys digon o fanylion i egluro pwrpas yr anfoneb a dylid atodi gwybodaeth fonitro fel y bo'n briodol i'r cytundeb ariannu. Mewn achosion eithriadol, bydd y Cyngor yn ystyried ceisiadau am daliadau ymlaen llaw yn ysgrifenedig, lle bo tystiolaeth gref o'r angen. Ni wneir taliadau ymlaen llaw dim ond mewn achosion eithriadol;
- Triniaeth deg a rhesymol - nod y Cyngor fydd gweithredu argymhelliad Llywodraeth Cymru cyn belled ag sy'n ymarferol bosibl, fel arfer da, y dylid darparu cyfnod ymgynghori o ddeuddeng wythnos ynghyd â chyfnod rhybudd o ddeuddeng wythnos cyn gwneud unrhyw newidiadau i bolisi neu benderfyniadau a fyddai'n arwain at dynnu grantiau'n ôl neu eu lleihau'n sylweddol;
- Agwedd gydweithredol at fonitro, gwerthuso ac archwilio – bydd y Cyngor a mudiadau Trydydd Sector yn ymgysylltu'n llawn â gweithdrefnau monitro, gwerthuso ac archwilio;
- Canfod arbenigedd a datblygu gallu i gyflawni – mae Llywodraeth Cymru, fel y mae CSYM, yn cydnabod bod ystod eang o wybodaeth a sgiliau i'w cael yn y Trydydd Sector. Mae'r Trydydd sector yn gallu, ac yn, gwneud cyfraniad pwysig tuag at gyflawni blaenoriaethau'r Llywodraeth a'r Cyngor a gwella bywydau pobl Cymru a chymunedau Ynys Môn. Mae Llywodraeth Cymru'n cydnabod bod angen cymorth ar fudiadau Trydydd Sector i sicrhau eu bod yn cyflawni eu potensial yn llawn a bod arferion da'n cael eu rhannu'n eang. Mae natur amrywiol a'r sgiliau a gynigir gan tua 700 o fudiadau Trydydd Sector sy'n gweithredu ym Môn yn cael eu cydnabod gan y Cyngor, a gall y Trydydd Sector chwarae rôl allweddol mewn trawsnewid gwasanaethau'r Cyngor;

- Amrywiaeth – mae'r Cyngor yn cydnabod anghenion amrywiol pobl a chymunedau a'r amrywiaeth o wasanaethau sydd eu hangen i ddiwallu'r anghenion hynny. Mae'r côd hefyd yn cydnabod pwysigrwydd yr Iaith Gymraeg ac y dylai bod cyfleoedd cyfartal i ddefnyddwyr gwasanaeth gael defnyddio'r Gymraeg a Saesneg yng ngwasanaethau'r Trydydd Sector. Bydd angen i'r Cyngor a mudiadau Trydydd Sector sy'n cyflenwi gwasanaethau ar ran y Cyngor gydymffurfio â'r safonau a fynnir gan ran 4 o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011;
- Arloesi – mae'r côd ymarfer o blaid gweithio mewn partneriaeth â'r Trydydd Sector a phartneriaid arall i ganfod arferion arloesol i wella'r gwasanaethau cyhoeddus sy'n cael eu darparu ar Ynys Môn, yn enwedig fel rhan o agenda Trawsnewid Ynys Môn;
- Llywodraethu da a diwydrwydd dyladwy – mae'r egwyddor hon yn pwysleisio'r angen am lywodraethu da a diwydrwydd dyladwy gan y Cyngor a mudiadau Trydydd Sector fel ei gilydd;
- Monitro'r côd ymarfer ar gyfer cyllido trydydd sector – mae'r egwyddor olaf yn ymwneud â chydymffurfio â'r côd ymarfer hwn. Bydd Llywodraeth Cymru yn rhoi prosesau monitro cadarn ar waith er mwyn sicrhau bod cydymffurfiaeth â'r côd. Mae'r fersiwn hon o'r côd, ar gyfer Ynys Môn, yn darparu arweiniad gweithdrefnol a fydd yn cynorthwyo i gydymffurfio â chod Llywodraeth Cymru.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, 2014, Côd Ymarfer ar gyfer cyllido'r Trydydd Sector, t25-34

5. **Cwmpas**

Mae mudiadau Trydydd Sector yn amrywio o ran eu ffurf gyfreithiol, eu maint a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt. Gallant fod yn gymdeithasau cymunedol; grwpiau hunangymorth; mudiadau gwirfoddol; elusennau; mudiadau ffydd; mentrau cymdeithasol; busnesau cymunedol; cymdeithasau tai; ymddiriedolaethau datblygu; mudiadau cydweithredol a chydfuddiannol. (Llywodraeth Cymru, 2014, t.23)

Mae'r Côd Ymarfer hwn yn ymwneud, yn bennaf, â chyllid a dderbynnir gan y Trydydd Sector oddi wrth y Cyngor, bo hynny yn ffurf grant neu wasanaeth sydd wedi'i gomisiynu.

Lle gweinyddir cyllid gan y Cyngor ar ran corff cyllido, er enghraifft:-

- Llywodraeth Cynulliad Cymru
- Cyllid Partneriaeth

dilynir y meini prawf a nodir gan y corff cyllido a fydd yn drech nag unrhyw un o ddarpariaethau'r cod hwn.

Mae'r cod hwn hefyd yn cydnabod bod llawer o drefniadau partneriaeth yn bodoli rhwng y Trydydd Sector a'r Cyngor lle nad oes dyfarniad ariannol:-

- Taliadau 'mewn ffyrdd eraill' (e.e. mynediad i lety);
- Mynediad i hyfforddiant;
- Grwpiau amlasiantaeth sy'n hyrwyddo menter benodol.

6. **Mecanweithiau Ariannu**

Y ddau brif fecanwaith ariannu rhwng y Cyngor a'r Trydydd Sector yw drwy:-

Grant i'r mudiad Trydydd Sector neu wasanaeth a gomisiynir (trefniadau contractiol) gan y mudiad Trydydd Sector.

6.1 **Grant neu Gaffael**

Nodir isod y gweithdrefnau ar gyfer darparu grantiau i fudiadau Trydydd Sector ynghyd â

threfniadau comisiynu/contractiol gyda'r Trydydd Sector. Ceir dryswch weithiau o ran p'un ai i ddarparu grant i'r mudiad Trydydd Sector neu gaffael y gwasanaeth ganddynt. Mae Llywodraeth Cymru'n darparu'r arweiniad a ganlyn:-

DRAFT

Grant neu caffael

Un elfen allweddol wrth benderfynu a ddylid defnyddio arian grant neu drefniadau caffael yw pa mor agos yw'r hyn sy'n cael ei bwrcasu at anghenion busnes neu bolisi'r Llywodraeth (neu'r awdurdod lleol yn yr achos hwn). Yn gyffredinol, dylid defnyddio arian grant pan fydd y Llywodraeth (awdurdod lleol) am roi help ariannol i gyrff allanol ymgymryd â gweithgareddau i helpu i gyflawni ei hamcanion polisi a'i blaenoriaethau. Dylid defnyddio prosesau caffael pan fydd y Llywodraeth (awdurdod lleol) yn diffinio'n benodol y nwyddau a/neu'r gwasanaethau sydd eu hangen arni ar gyfer ei budd neu ei defnydd uniongyrchol.

- Os nad oes gan yr awdurdod y pŵer cyfreithiol i wneud y gwaith ei hun, nid yw'n debygol y byddai ganddo'r awdurdod i'w cael o dan drefniadau contract. Yn lle hynny, gellid darparu grant;
- Os mai'r bwriad yw sicrhau gwasanaeth uniongyrchol i'r Llywodraeth (awdurdod lleol), un ai i gyflenwi nwyddau neu wasanaethau neu i hyrwyddo ei swyddogaethau neu ei hamcanion polisi'n uniongyrchol, yna caffael yw'r dull tebygol;
- Os yw'r cyngor yn bwriadu ariannu'r holl ofynion y mae'r cyllid yn cael ei dalu ar eu cyfer, mae'n debygol mai caffael fyddai'r dull gorau i gyflawni gwerth am arian i'r awdurdod. Yn aml, bydd arian grant yn talu dim ond rhan o gost prosiect neu weithgaredd gydag arian yn dod o ffynonellau eraill hefyd. Mae hyn yn golygu y bydd gan gyllidwyr eraill hefyd lais yn y penderfyniad ar gyfeiriad a chanlyniadau'r gwaith;
- Yn ogystal, mae'r lefel o reolaeth a ddymunir yn helpu i benderfynu p'un ai grant neu drefniant wedi'i gomisiynu yw'r dull gorau. Po fwyaf rhagnodol y mae'r cyngor yn dymuno bod o ran pennu'r gwasanaeth sy'n ofynnol neu'r canlyniadau y dylid eu sicrhau, y mwyaf tebygol ydyw mai caffael yw'r trywydd y dylid ei ddilyn.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, 2014, Côd Ymarfer ar gyfer Cyllido'r Trydydd Sector, t38-39 (diwygiwyd)

6.2 Cyllid grant i'r Trydydd Sector

Darperir grantiau gan y Cyngor i fudiadau Trydydd Sector fel modd o gefnogi mudiad i wneud gweithgareddau sy'n gyson â blaenoriaethau'r Cyngor. Gall hyn fod yn grant tuag at gostau craidd rhedeg a datblygu mudiad neu i gefnogi prosiectau penodol neu wasanaethau.

6.2.1 Cyllid Craidd

Mae Llywodraeth Cymru'n nodi, yn gyffredinol, bod cyllid craidd yn cael ei roi i ariannu mudiad Trydydd Sector i ymgymryd â gweithgareddau y mae'r mudiad Trydydd Sector yn eu dewis, o fewn paramedrau cyffredinol y cytunwyd arnynt â'r Cyngor. Defnyddir cyllid craidd os yw lefel yr ymddiriedaeth rhwng y corff cyhoeddus a'r mudiad Trydydd Sector yn uchel, Llywodraeth Cymru, 2014, t. 37. Mae gan drefniant cyllid craidd y nodweddion a ganlyn:-

- Mae'r berthynas reoli rhwng y mudiad Trydydd Sector a'r Cyngor yn un hyd braich yn fwriadol;
- Bydd y Cyngor yn adolygu ac yn cadarnhau ei flaenoriaethau unwaith y flwyddyn;
- Nid yw'r trefniadau monitro a gwerthuso yn rhy lawdrwm;
- Dylai trefniadau atebolrwydd bwysleisio atebolrwydd yr ymddiriedolwyr neu unigolion cyfatebol;
- Mae cyllid craidd yn caniatáu'r mudiad Trydydd Sector i gyflawni ei weithgareddau allweddol fel y'u diffiniwyd yn ei ddogfen lywodraethu;
- Bydd cyllid craidd, gan amlaf, yn cael ei roi am gyfnod penodol (hyd at 3 blynedd yn unig fel arfer).

6.2.2 Cyllid Prosiect

Fel arfer, dyfernir grant tuag at brosiect, ac fe'i telir yn y diwedd, i gyflawni canlyniadau o ganlyniad i brosiect unigol. Gellir defnyddio cyllid prosiect tuag at gostau referiwr, er enghraifft, cyflogau a chostau rhedeg o ddydd i ddydd, a/neu gostau cyfalaf fel y costau sy'n gysylltiedig â datblygu neu brynu asedau sefydlog megis adeiladau, fel y nodir yn nheleirau ac amodau'r grant. Mae nodweddion yn cynnwys:-

- Mae cyllid prosiect yn tueddu i fod am amser cyfyngedig yn unig;
- Lle bo'r prosiect am dymor byr iawn, er enghraifft, llai na 3 mis, a'i fod y tu allan i gylch blwyddyn ariannol, mae'r angen am gyfnod o dri mis o rybudd cyn dechrau'r prosiect yn cael ei lacio gan efallai na fydd hyn yn realistig nac yn ddymunol;
- Darperir cyllid prosiect ar gyfer canlyniadau penodol.

6.2.3 Gweithdrefnau i'w dilyn wrth ddosbarthu grant

- (i) Sicrhewch y ceisir y gymeradwyaeth iawn a bod awdurdod i gynnig y cyllid grant o'r cychwyn cyntaf.
- (ii) Nodwch argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru a gynhwysir yn Atodiad 1 a gweithredwch argymhellion fel y bo'n briodol.
- (iii) Rhaid i unrhyw gronfeydd cyllid o £10,000 neu fwy sydd i'w dyfarnu fel grantiau gael eu hysbysebu i roi cyfle i bob mudiad perthnasol wneud cais am grant. Mae'r ymagwedd hon nid yn unig yn fwy gwrthrychol a theg ond bydd yn helpu i ganfod a chefnogi'r mudiadau sy'n cyfrannu fwyaf at flaenoriaethau'r Cyngor.
- (iv) Rhaid bod yn wrthrychol wrth fynd ati i ddyfarnu grantiau. Dylid llunio matrices gwerthuso i helpu i sgorio'r ceisiadau grant ac i ganfod sut y byddent yn cefnogi blaenoriaethau'r Cyngor ar gyfer bob ymarfer dyfarnu grant. Gweler atodiad 2 am enghraifft.
- (v) Dylid cynnull panel i sgorio'r ceisiadau yn fuan ar ôl y dyddiad cau ar gyfer derbyn ceisiadau. Dylid cael swyddogion ar y panel hwn a allai gynnig gwrthrychedd. Yn ddelfrydol, gallai ymagwedd amlasiantaethol gynnal gwrthrychedd, yn enwedig lle bo'r grantiau a gynigir yn sylweddol. Gellid gwahodd swyddog o Medrwn Môn i gymryd rhan yn y panel sgorio gan eu bod yn cefnogi'r Trydydd Sector yn ei gyfanrwydd. Fodd bynnag, pe bai Medrwn Môn yn cyflwyno cais i'r Cyngor fel rhan o'r broses ymgeisio arbennig honno, ni allant gymryd rhan yn y panel dethol. Gellid gwahodd cynrychiolwyr eraill o fudiadau Trydydd Sector unigol. Fodd bynnag, dylai'r cynrychiolydd fod yn ddiduedd a heb unrhyw ran yn y broses ymgeisio neu gysylltiad â hi. Yn ddelfrydol, a lle y bo'n berthnasol, dylid gwahodd defnyddiwr neu ddefnyddiwr gwasanaeth i gymryd rhan yn y panel, fodd bynnag, dylai'r defnyddiwr gwasanaeth fod heb unrhyw gysylltiadau ag unrhyw un o'r mudiadau sy'n cyflwyno ceisiadau. Rhaid cadw cofnod clir o sgôr bob mudiad sy'n gwneud cais gyda chofnod clir o'r rheswm am ddewis y mudiadau sydd wedi'u dethol (fel arfer, y rhai â'r sgoriau uchaf yn seiliedig ar gymhareb sgorio ansawdd/pris).

(vi) Ysgrifennwch at yr ymgeiswyr llwyddiannus am grant yn nodi'r grant a gynigir, ynghyd â manylion am bryd y bydd y grant yn cael ei dalu a'r targedau sydd i'w cyflawni. Rhaid i'r llythyr gynnwys cyfnod y grant, rhestr o'r blaenoriaethau corfforaethol allweddol y bydd y grant yn cyfrannu tuag atynt a'r wybodaeth fonitro a fydd yn briodol i'r swm grant a gynigir (gweler adran fonitro 12). **Rhaid i'r llythyr grant gynnwys y frawddeg a ganlyn "mae'r grant hwn yn cael ei ddarparu a'i weinyddu yn unol â Chôd ymarfer ar gyfer Cyllido'r Trydydd Sector Llywodraeth Cymru"** (2014, t34). Dylai llythyr y cynnig gynnwys yr angen i hysbysu'r Cyngor mor fuan â phosibl os nad oes angen y grant mwyach neu os rhagwelir tanwariant. Gellir ailddyrannu'r grant wedyn a gellid cynghori'r mudiad Trydydd Sector i ymgeisio am gyllid grant yn y dyfodol os oes angen. Dylid anfon ffurflen derbyn grant gyda llythyr y cynnig, sy'n gofyn am lofnodwyr awdurdodedig o'r mudiad Trydydd Sector sy'n derbyn y cynnig grant. Rhaid i'r mudiad ddychwelyd y ffurflen dderbyn hon o fewn pythefnos o dderbyn llythyr cynnig y grant. Yn ogystal, mae Llywodraeth Cymru'n darparu'r arweiniad a ganlyn mewn perthynas â chynigion grant:-

- Defnyddio Cyllid - mae'n bwysig i'r Cyngor a'r corff a gyllidir fod yn glir am eu rolau a'u cyfrifoldebau eu hunain o ran y defnydd o gyllid grant;
- Rhagamodau cyllido - yr amodau y mae'n rhaid i gorff a gyllidir eu bodloni cyn y bydd cyllid yn cael ei ryddhau;
- Sut i hawlio'r Cyllid - mae hon yn adran bwysig sy'n nodi pryd y gwneir taliadau a beth y dylai cyrff a gyllidir ei wneud i foddhau Swyddogion Grant bod cyllid wedi cael (neu mewn rhai achosion, yn mynd i gael) ei ddefnyddio'n gyfrifol ac ar gyfer y dibenion a fwriedir yn unig;
- Rhwymedigaethau cyffredinol - yn cyfeirio at y meysydd y mae rhaid i gyrff a gyllidir gweithredu camau ar eu cyfer i atal twyll, sicrhau cydymffurfiaeth â phob cyfraith a rheoliadau perthnasol, rheoli risg, ac yn gyffredinol, cydweithredu â swyddogion y Cyngor/ Llywodraeth Cymru sy'n ceisio sicrwydd o ran y defnydd priodol o gyllid grant;
- Datganiadau - cytundeb ffurfiol y corff a gyllidir y bydd yn cydymffurfio â'r holl delerau ac amodau cyllido a nodir yn y llythyr dyfarnu;
- Digwyddiadau Hysbysu a'u canlyniadau - rhaid i gyrff a gyllidir cydymffurfio â darpariaethau'r adran hon lle ceir un neu ragor o ddigwyddiadau penodol (e.e. mae grant wedi'i ordalu neu mae corff a gyllidir wedi methu â chydymffurfio ag amodau cyllido - cynhwysir rhestr lawn mewn atodlen i'r llythyr). Mae'r adran hefyd yn pennu'r hyn y gall Llywodraeth Cymru ei wneud mewn ymateb i hysbysiad o'r fath;
- Gofynion archwilio - fel derbynyddion arian cyhoeddus, mae'n iawn ac yn briodol i gyrff a gyllidir rhoi cyfrif am arian o'r fath a dangos eu bod yn ei ddefnyddio mewn modd priodol a chyfrifol. Lle gofynnir am hynny, rhaid iddynt roi mynediad i'r Cyngor, Llywodraeth Cymru, Swyddfa Archwilio Cymru neu swyddogion y Comisiwn Ewropeaidd (neu eu cynrychiolwyr) i archwilio unrhyw weithgareddau a gyllidir a dogfennaeth gysylltiedig. Dylai cofnod clir o bob gwariant mewn perthynas â'r grant gael ei gofnodi yn system ariannol y mudiad gan gynnwys tystiolaeth o'r holl drafodion fel derbyniadau, anfonebau, datganiadau banc ac ati.

(vii) Ysgrifennwch at ymgeiswyr aflwyddiannus ac argymhell bod y mudiad Trydydd Sector yn cysylltu â Medrwn Môn am gyngor a chefnogaeth. Cynnig adborth ar gais.

- (viii) Gofynnwch am ffurflen dderbyn grant os na dderbyniwyd un. Gallai llythyr y cynnig nodi y caiff y grant ei ddirymu os nad yw'r ffurflen dderbyn yn cael ei harwyddo a'i dychwelyd.
- (ix) Cofnodwch y grant yn Civica fel ymrwymiad yn erbyn y ganolfan gost berthnasol, fel côd manylion yr ymrwymiad (neu, yn y diwedd, y taliad) rhwch y côd D0808 – grantiau a chyfraniadau i fudiadau Trydydd Sector:-
- Cofnodwch archeb yn Civica a fydd, ar ôl ei chymeradwyo, yn archeb swyddogol – yn achos mwy nag un taliad, sefydlwch hon yn ôl math yr archeb e.e. os telir y grant fesul pedwar taliad chwarterol, sefydlwch yr archeb ar gyfer 4 eitem;
 - Wrth greu'r archeb, dewiswch y cynhyrchion a ganlyn o oddi mewn i Civica, fel y bo'n briodol:-
 - Grantiau i fudiadau Trydydd Sector (chwarterol);
 - Grantiau i fudiadau Trydydd Sector (chwe-misol);
 - Grantiau i fudiadau Trydydd Sector (un taliad blynyddol);
 - Grantiau i fudiadau Trydydd Sector (misol);
 - Rhaid creu credydwy'r Trydydd Sector newydd o dan gategori A16;
 - Bob tro y telir rhandaliad, sicrhewch fod y taliad yn cael ei gyfateb yn erbyn y cyfnod perthnasol yn yr archeb a bod y rhandaliad yn cael ei gofnodi yn Civica fel nwyddau wedi'u derbynebu, fel bod yr ymrwymiad yn cael ei leihau'n unol â hynny.
- (x) Crëwch ffeil (neu adran o fewn ffeil) (electronig a/neu bapur) i bob prosiect a ariennir gan grant, i storio'r holl ohebiaeth a gwaith papur sy'n ymwneud â'r prosiect hwnnw a ariennir gan grant. Yn ôl y gyfraith, mae angen cadw dogfennau ariannol am chwe blynedd ynghyd â'r flwyddyn gyfredol.
- (xi) Monitrowch y trefniant cyllid grant fel y bo'n briodol i'r swm a ddarparwyd. Cyfeiriwch at yr adran ar fonitro. Rhaid adfachu cyllid os na chydymffurfiwyd â'r telerau/targedau. Gellid ailddyrannu hwn i brosiect arall a allai gyflawni blaenoriaethau'r Cyngor.
- (xii) Rhowch amcan o swm y grant, os o gwbl, ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf, erbyn diwedd Rhagfyr cyn y flwyddyn ariannol newydd. Ni ellir cadarnhau'r dyfarniad terfynol hyd nes y mae cyllideb y Cyngor wedi'i chadarnhau ym mis Chwefror cyn dechrau'r flwyddyn ariannol newydd. Lle bo'r grant yn grant parhaus, rhaid i fudiad gael rhybudd o dri mis o unrhyw newidiadau neu os bydd y grant yn dod i ben. Gall hyn olygu bod y grant yn parhau i mewn i fis Mai/Mehefin.

6.3 **Contractau/caffael**

O ran yr holl drefniadau prynu gyda'r Trydydd Sector, p'un ai ar gyfer darparu gwaith, cyflenwadau, nwyddau, deunyddiau neu wasanaethau, dylid eu cwblhau yn unol â Rheolau Gweithdrefn Contractau'r Cyngor (<http://www.anglesey.gov.uk/council-and-democracy/councillors-democracy-and-elections/constitution/constitution-part-4-rules-of-procedure/constitution-49-contract-procedure-rules/>) Pwyswch Ctrl a chliciwch fotwm chwith eich llygoden i fynd i'r gweithdrefnau. Bydd rheolau gweithdrefn contractau newydd yn dod i rym o Fedi 2015. I gael arweiniad manwl, cyfeiriwch at y Llawlyfr Caffael sydd ar gael ar y fewnwyd neu cysylltwch â caffael@ynysmon.gov.uk.

6.3.1 Egwyddorion Cyffredinol

Mae'n RHAIID i'r holl weithdrefnau caffael:-

- Sicrhau gwerth am arian drwy gyflawni'r cyfuniad gorau bosibl (ansawdd/pris);
- Bod yn gyson â'r safonau uchaf o ran uniondeb;
- Gweithredu'n dryloyw;
- Sicrhau tegwch wrth ddyrannu contractau cyhoeddus;
- Cydymffurfio â'r holl ofynion cyfreithiol, gan gynnwys egwyddorion Cytuniad yr UE;
- Sicrhau nad yw ystyriaethau anfasnachol yn dylanwadu ar unrhyw drefniadau contractio;
- Cefnogi holl flaenoriaethau a pholisïau perthnasol y Cyngor;
- Cydymffurfio â gofynion o ran cyfrinachedd masnachol yn ogystal â gofynion statudol perthnasol, gan gynnwys, ond nid yn gyfyngedig i'r Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth a'r Ddeddf Diogelu Data.

Ym mhob achos lle mae contract corfforaethol yn bodoli ar gyfer gofyniad, rhaid defnyddio'r contract corfforaethol. I wirio p'un a oes cytundeb corfforaethol mewn bodolaeth, cysylltwch â'r tîm caffael ar caffael@ynysmon.gov.uk

O fis Medi 2015, bydd y terfynau fel a ganlyn:-

Terfynau Ariannol	Gweithredu	Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifol
£1 i £9,999 – GWEITHDREFN UN DYFYNBRIS AR GYFER MÂN CONTRACTAU	Os nad oes contract corfforaethol ar gyfer y nwyddau/gwasanaeth, dylai'r swyddog cyfrifol gael o leiaf un dyfynbris o restr gymeradwy o gyflenwyr, lle bo un yn bodoli, neu restr gyffredinol o gyflenwyr cofrestredig. Fodd bynnag, os ceisir mwy nag un dyfynbris, mae gwell cyfle i gyflawni gwerth am arian.	• Rhaid asesu p'un a yw'r mudiad Trydydd Sector yn gymwys ar gyfer y diben bwriadedig; • Rhaid cynnal trywydd archwilio i ddangos y prosesau a'r cyfiawnhad gwrthrychol ar gyfer dethol y mudiad Trydydd Sector.
£10,000 i £30k – GWEITHDREFN DDYFYNBRISIAU AR GYFER CONTRACTAU BACH	Rhaid i'r swyddog cyfrifol wahodd o leiaf tri dyfynbris o restr gymeradwy o gontractwyr, lle bo rhestr yn bodoli. <u>Gellid hysbysebu'r cyfleoedd contractio hyn ar www.gwerthwch <http://www.gwerthwch> i www.gwerthwchigymru.gov.uk i ganfod darparwyr sydd â diddordeb.</u>	• Bydd pawb a wahoddir i roi dyfynbris yn cael mynediad i'r un wybodaeth; • Dylai bod gan bob cwmni a wahoddir i roi dyfynbris yr un dyddiad cau a bydd y dyfynbrisiau'n cael eu gwerthuso gyda'i gilydd ar ôl y dyddiad cau; • Rhaid cynnal trywydd archwilio sy'n dangos pa ddyfynbrisiau a wahoddwyd, sut y cawsant eu hasesu ynghyd â chanlyniad yr ymarfer.

£30k hyd at Drothwy'r UE (gwiriwch hyn gyda'r tîm caffael gan fod Trothwy'r UE yn cael ei adolygu'n gyson) – GWEITHDREFN DENDRO AR GYFER CONTRACTAU MAWR	Mae'n <u>rhaidd</u> i chi hysbysebu ar www.sell2wales.gov.uk i wahodd datganiadau o ddiddordeb (neu unrhyw wefan o'r fath y bydd y Cyngor yn ei defnyddio er mwyn cydymffurfio â'i rwymedigaethau prynu); Gellir ategu hyn gan hysbysiad(au) mewn cylchgronau masnachol yn ôl disgrisiwn y gwasanaeth.	Cyfeiriwch at weithdrefn 4.9.7 o fewn y weithdrefn gontractau.
---	--	--

DRAFT

6.3.2 **Eithriadau i'r rheolau uchod:-**

Ac eithrio lle bo Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 yn berthnasol (cysylltwch â'r tîm caffael am gyngor), mae gan y Pwyllgor Gwaith y pŵer i hepgor neu amrywio gofynion y rheolau.

Yn ogystal, gellir hepgor neu amrywio'r rheolau lle mae'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog Monitro neu'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, neu eu dirprwyon priodol yn tystio i'r amgylchiadau yn yr amgylchiadau a ganlyn:-

4.9.3.1 Ac eithrio mewn achosion ble mae Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2006 (2015) yn berthnasol, mae'r Pwyllgor Gwaith â'r grym i hepgor neu amrywio'r gofynion yn y Rheolau hyn

4.9.3.2 Yn ychwanegol at hyn, gellir hepgor neu amrywio'r Rheolau hyn lle mae'r amgylchiadau'n cael eu hardystio gan y Pennaeth Swyddogaeth (Cyllid)/Swyddog 151 neu'r Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)/Swyddog monitro fel rhai sy'n cwrdd ag unrhyw un o'r meini prawf canlynol:-

4.9.3.2.1 ar gyfer gwaith, gwasanaethau a chyflenwadau sydd naill ai â phatent neu sydd o naws mor arbenigol fel nad yw'n bosibl cael prisiau cystadleuol

4.9.3.2.2 ar gyfer cyflenwadau a brynir neu a werthir mewn marchnad neu arwerthiant cyhoeddus

4.9.3.2.3 ar gyfer cyflawni gwaith neu wasanaethau neu ar gyfer prynu cyflenwadau y mae angen gwybodaeth neu sgiliau arbenigol neu unigryw ar eu cyfer

4.9.3.2.4 gyda sefydliad sydd wedi ennill contract ar gyfer cam blaenorol o'r gwaith drwy broses gystadleuol neu ble mae'r gwaith yn ffurfio rhan o raglen gyfresol ac wedi cael ei nodi'n flaenorol fel rhaglen o'r fath

4.9.3.2.5 ar gyfer gwaith, gwasanaethau neu gyflenwadau nad ydynt ond ar gael o un sefydliad

4.9.3.2.6 mater y mae cymaint o frys amdano fel nad yw'n bosibl cydymffurfio â'r Rheolau hyn

4.9.3.2.7 ar gyfer prynu eitem o waith celf neu eitem ar gyfer amgueddfa neu gwrdd â gofynion penodol digwyddiad celfyddydol neu ddiwylliannol na fedr fod yn gystadleuol oherwydd natur y gofyniad

4.9.3.2.8 mewn perthynas â chyllid grant cyfnod penodol gan gorff allanol ble nad yw'r cyfyngiadau amser yn caniatáu i broses gystadleuol gael ei chwblhau a ble mae amodau'r grant yn caniatáu hyn

4.9.3.2.9 ar gyfer gwasanaethau gofal cymdeithasol dan Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a Gofal yn y Gymuned 1990 neu Ddeddf Plant 1989, ar yr amod, mewn achos ble mae'n contract yn cael ei roi allan i dendr, bod y tendrau hynny'n cael eu gwahodd neu eu trafod yn unol â rheol 4.9.4

Rhaid i bob contract gynnwys y frawddeg a ganlyn- "mae'r cytundeb hwn wedi'i gaffael a'i weinyddu'n unol â Chôd Ymarfer ar gyfer Cyllido'r Trydydd Sector Llywodraeth Cymru" (2014, T34).

7. Cyllid Grant i'r Awdurdod

Lle bo grant Trydydd Sector neu wasanaeth sydd dan gontract yn cael ei ariannu gan grant i'r Cyngor, dylid dilyn protocol grantiau'r Awdurdod (2015) ym mhob achos. Yn ogystal, ceir cyfarwyddiadau hawlio grant (2015) y mae'n rhaid eu dilyn mewn perthynas â hawliadau grant. Yn achos gwahaniaethau, bydd telerau ac amodau grant y corff ariannu penodol yn drech na'r côd hwn. Cysylltwch â'r tîm grantiau Corfforaethol am gyngor:- JennyWhiston@anglesey.gov.uk, 01248 752616.

8. Taliadau i Fudiadau Trydydd Sector

- Dylid gwneud taliadau ar ffurf ôl-daliadau; ac ni ddylid eu talu ymlaen llaw dim ond mewn achosion prin neu eithriadol (gyda chymeradwyaeth y Pennaeth Gwasanaeth a'r Swyddog Adran 151). Achos eithriadol fyddai lle bo swm bach o gyllid yn cael ei ddarparu i fudiad bach na fyddai'n gallu ariannu gwariant cyn cael taliad gan yr Awdurdod;
- Unwaith y mae taliad yn cael ei wneud, dylid cyfateb hwn yn erbyn yr archeb yn Civica a derbynebu'r nwyddau, fel nad yw mwyach yn dangos fel ymrwymiad;

- O ran bob mudiad Trydydd Sector newydd, at ddibenion monitro, dylid ei amlygu o fewn credydwyr fel Trydydd Sector o dan ddsbarthiad A16;
- Bydd dyfarniadau cyllid grant sy'n llai na £2,000 yn cael eu gwneud mewn un taliad;
- Mae'n rhaid talu anfonebau o'r Trydydd Sector o fewn telerau masnach;
- Gwneir taliadau'n unol â thelerau grant neu gontract fel y bo'n berthnasol, a dylid eu gwneud ar sail gwybodaeth sy'n ddigonol i benderfynu a yw'r mudiad wedi cydymffurfio â thelerau'r grant neu'r contract. Er enghraifft, manylion trafodion a thystiolaeth o'r trafodion hyn, cwblhau'r wybodaeth fonitro a fynnir, ac ati.

9. **Rhoi gwybod am gyfleoedd ariannu**

Bydd hysbysiadau am gyfleoedd ariannu allanol ar gael fel y maent yn codi e.e. drwy Medrwn Môn, y wasg a Gwerthwchi Gymru, a rhwydweithiau neu systemau eraill fel y bo'n briodol e.e. y wasg leol.

Lle bo'r Cyngor yn bwriadu gwneud trefniant contractiol ar gyfer darparu nwyddau neu wasanaethau, bydd yn dilyn y weithdrefn gaffael a nodir yn ei Reolau Gweithdrefn Contractau ar gyfer gwahodd tendrau neu ddyfynbrisiau fel y bo'n briodol. Gall cyrff Trydydd Sector ymateb i wahoddiadau o'r fath, a gellir dyfarnu contractau iddynt os yn llwyddiannus. Mae'r côd hwn yn ategu'r rheolau gweithdrefn contractau.

10. **Mathau o gyllid**

10.1 **Cyllid refeniw**

Mae'r math hwn o gyllid yn cefnogi cyflenwi gwasanaethau ac yn cynnwys gwariant dydd i ddydd ar gostau tymor byr fel cyflogau, gwresogi, rhenti, cyflenwadau a gwasanaethau, incwm.

10.2 **Cyllid cyfalaf**

Mae'r math hwn o gyllid yn cefnogi prynu asedau h.y. asedau a ddefnyddir o fewn y busnes am fwy na blwyddyn, er enghraifft, eiddo, offer.

10.3 **Cyllid refeniw a chyfalaf**

Mae'r math hwn o gyllid yn cefnogi cyflenwi gwasanaethau a phrynu asedau.

11. **Amseriad rhoi gwybod am gyllid**

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod penderfyniadau cyllido mewn perthynas â Chyllideb y Cyngor yn gyffredinol yn cael eu gwneud, fel arfer, ychydig cyn dechrau'r flwyddyn ariannol y maent yn berthnasol iddi. Gall hyn gael effaith negyddol ar ddarpariaeth gwasanaeth Trydydd Sector, ynghyd â recriwtio a chadw staff. Ar gyfer y cytundebau hynny sy'n rhychwantu neu sy'n mynd drosodd i mewn i flynyddoedd ariannol olynol, dylai dyraniadau cyllid dangosol fod ar gael ym mis Rhagfyr. Mae'r Trydydd Sector yn derbyn nad yw'r cyllid hwn wedi'i warantu ac na ddylid ymgymryd ag unrhyw waith hyd nes y derbyniwyd hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer y cyllid.

Mae'r côd hwn yn cadarnhau y bydd mudiadau Trydydd Sector yn cael o leiaf 3 mis o rybudd o'r hysbysiad terfynol, e.e. Mehefin i 31 Mai, oni chytunwyd fel arall gan y ddau barti.

12. **Monitro a gwerthuso perfformiad**

Mae monitro a gwerthuso perfformiad yn hanfodol i sicrhau'r defnydd priodol o gyllid cyhoeddus ac i ganfod cyfleoedd i ddatblygu gwasanaeth. Tra bo rhaid i hyn fod yn gadarn ac yn effeithiol, dylai fod yn gymesur â lefel yr ariannu.

Mae'r Cyngor a'r Trydydd Sector yn cydnabod y bydd gofynion monitro a gwerthuso gwahanol ar gyfer gwahanol fathau a lefelau o ariannu. Bydd y rhain yn seiliedig ar egwyddorion gwerth am arian.

Bydd gofynion monitro a gwerthuso wedi'u nodi yn y cytundeb ariannu.

(i) Monitro

- **Cyllid refeniw ar gyfer darparu gwasanaethau a gweithgareddau craidd**

Dyma'r broses o gasglu a chofnodi gwybodaeth yn rheolaidd. Mae'n cadw cofnod o'r cynnydd a wneir a'r gwaith a gyflawnir yn erbyn amcanion, targedau a dangosyddion a gytunwyd. Mae'r Trydydd Sector yn cydnabod yr angen i gynnal systemau monitro effeithiol.

- **Cyllid cyfalaf ar gyfer prynu asedau**

Bydd angen tystiolaeth bod y cyllid a ddyrannwyd wedi'i wario ar yr ased a gytunwyd ynghyd â chadarnhad ei fod wedi'i yswirio. Bydd angen anfoneb cyn rhyddhau cyllid. Bydd y Cyngor yn disgwyl diogelu amodau ad-dalu i sicrhau bod gwerth gweddilliol unrhyw ased cyfalaf yn cael ei ad-dalu yn achos ei fod yn cael ei werthu neu, fel arall, nad yw'n cael ei ddefnyddio mwyach ar gyfer y diben a fwriadwyd.

Gall cytundebau cyllido gynnwys amodau lle bo rhaid ad-dalu'r cyllid i'r Cyngor os nad ydynt yn cael eu cyflawni.

(ii) Gwerthuso

Dyma'r broses o:-

- edrych ar y monitro a gwybodaeth arall;
- ymgynghori â'r cyhoedd a/neu'r grŵp/grwpiau o bobl sy'n cael budd o waith y mudiad Trydydd Sector a dod i farn am ansawdd a chynnydd y gwaith mewn perthynas â'r disgwyliadau a gytunwyd a'r nodau a fynegwyd. Bydd yn ystyried yr allbynnau a'r canlyniadau mewn perthynas â blaenoriaethau'r Cyngor. Bydd yn cael ei werthuso ar y cyd o fewn amserlenni a gytunwyd.

Darperir adborth gan y Cyngor o'r gwaith monitro a gwerthuso ac fe'i defnyddir fel sail ar gyfer trafodaethau am y cytundeb i'r dyfodol.

(iii) Bydd y Cyngor yn darparu adborth ar y monitro a'r gwerthuso.

Mae Fframwaith Monitro a Gwerthuso yn nodi arfer da o ran y gofynion monitro cyffredinol ar gyfer y Trydydd Sector a'r Cyngor (Atodiad 3).

Bydd gofynion penodol o ran monitro a gwerthuso yn cael eu cytuno ymlaen llaw ar gyfer cytundebau unigol.

Bydd angen i fonitro a gwerthuso canfod sut y mae'r grant/contract yn cyflawni telerau ac amodau'r trefniant cyllido gan gynnwys y targedau a gyflawnwyd a chyfraniad tuag at flaenoriaethau'r Cyngor. Bob chwe mis (canol-blwyddyn ac alldro) bydd adroddiad ariannol a chanlyniadau yn cael ei baratoi i fanylu ynghylch buddsoddiad y Cyngor yn y trydydd sector gan gynnwys y canlyniadau a gyflawnwyd gan y buddsoddiad hwnnw.

13. Cyllid allanol a weinyddir gan y Cyngor

Bydd y gweithdrefnau talu'n unol â gofynion y corff ariannu. Ceir manylion am hyn yn y pecyn ymgeisio.

Bydd y gofynion o ran monitro a gwerthuso wedi'u nodi'n glir yn y pecyn ymgeisio. Bydd hyn yn unol â gofynion y corff ariannu, e.e. Llywodraeth Cynulliad Cymru, Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru.

14. Adroddiadau Ariannol

Bydd angen i bob sefydliad Trydydd Sector gyflenwi copïau o'u datganiadau ariannol gyda cheisiadau am gyllid. Bydd elusennau'n cadw at ofynion y Comisiwn Elusennau ar gyfer adroddiadau ariannol. Ym mhob achos, gall cytundebau ariannu unigol bennu gofynion ychwanegol o ran adroddiadau ariannol.

15. Tanwariant a gorwariant

Mae'r Trydydd Sector yn cydnabod, lle na all mudiad unigol ddarparu'r gweithgaredd neu'r gwasanaeth fel y cytunwyd, mae'n debygol y bydd tanwariant o'r cyllid a ddyrannwyd. Os digwydd hyn, bydd y mudiad Trydydd Sector yn rhoi gwybod i'r Cyngor am y tanwariant a ragwelir mor fuan ag y bo modd. Bydd hyn yn caniatáu cytuno ar drefniadau wrth gefn.

Bydd gorwariant yn parhau i fod yn gyfrifoldeb y mudiad Trydydd Sector. Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr sicrhau eu hunain fod ganddynt brosesau priodol yn eu lle i ganfod achosion o danwariant a gorwariant yn fuan.

Mae'n rhaid i'r trefniadau monitro chwarterol ar gyfer trefniadau ariannu mwy (£25,000 neu fwy) gynnwys manylion y gwariant hyd yma, y gwariant a amcangyfrifir hyd at ddiwedd y flwyddyn a chyfanswm y gwariant a amcangyfrifir ar gyfer y flwyddyn (h.y. alldro).

16. Ymyrraeth pan fo mudiad a ariennir yn cael anawsterau ariannol neu eraill neu pan fo amheuaeth o afreoleidd-dra ariannol

Mae'r Côt Ymarfer wedi'i lunio i leihau'r tebygolrwydd y bydd mudiad yn cael anawsterau ariannol neu eraill. Fodd bynnag, lle bo hyn yn digwydd, dylid dilyn y canllawiau a ganlyn.

Lle bo mudiad Trydydd Sector a ariennir yn cael anawsterau ariannol neu eraill, bydd yr Ymddiriedolwyr yn rhoi hysbysiad ffurfiol buan i'r Cyngor o'u pryderon ac yn datgelu materion perthnasol yn llawn. Yn yr un modd, bydd y Cyngor yn rhoi hysbysiad ffurfiol i fudiad Trydydd Sector pe bai pryderon yn dod i'w sylw.

Lle bo amheuaeth o afreoleidd-dra ariannol, ymchwilir i'r mater gan y Cyngor, neu ei gynrychiolydd penodedig, yn ymchwilio i'r mater gan ofyn am gydweithrediad a mynediad llawn i staff, cofnodion ac eiddo.

Gall y naill barti a'r llall apelio at delerau ac amodau'r cytundeb.

Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd y Cyngor a'r Trydydd Sector yn gweithredu egwyddorion y Compact ac yn cytuno ar gamau i'w cymryd gan y ddau barti.

17. Gweithredu'r côd

Cyfrifoldeb adrannau unigol o'r Cyngor a mudiadau Trydydd Sector fydd datblygu cynlluniau gweithredu i weithredu'r canllawiau arfer dda yn y Côd hwn. Disgwylir i bob adran a mudiad trydydd sector gydymffurfio â'r Côd hwn.

18. Torri'r cod

Bydd achosion o dorri'r Côd na ellir eu datrys rhwng y mudiad Trydydd Sector unigol ac adran o'r Cyngor yn cael eu cyfeirio at weithdrefn gwynion gorfforaethol y Cyngor. Bydd y canlyniad yn cael ei adrodd i Bwyllgor Cyswllt y Trydydd Sector.

19. Adolygu'r cod hwn

Bydd y Côd yn cael ei adolygu'n flynyddol gan y Swyddog Adran 151 a'r swyddog Arweiniol enwebedig ar gyfer y Trydydd Sector.

Gwneir newidiadau i'r Côd drwy ymgynghori â Phwyllgor Cyswllt y Trydydd Sector ac yna bydd yn cael ei basio i'r Pwyllgor Gwaith i'w fabwysiadu gan y Cyngor.

Arwyddwyd gan: _____
Swyddog Adran 151 CSYM

Dyddiad:

Arwyddwyd gan: _____
Cadeirydd Medrwn Môn

Dyddiad:

Dyddiad adolygu: _____

Swyddfa Archwilio Cymru

Argymhellion ar gyfer rheoli grantiau'n well yng Nghymru^v

- 1) Ystyried symleiddio eu portffolio o grantiau drwy gyfuno cynlluniau lle bo hynny'n briodol.
- 2) Datblygu systemau i sicrhau bod y ffordd yr ymdrinnir ag arian grant ac y gweithredir cynlluniau grant mor gyson â phosibl drwy'r holl adrannau mewnol a, lle y bo modd, â chyllidwyr eraill.
- 3) Gweithio gydag eraill i ddysgu o brofiad, datblygu cynlluniau sy'n ategu ei gilydd a chydgysylltu amserlenni ymgeisio.
- 4) Gweithio'n unigol ac ar y cyd i sicrhau bod gwybodaeth am grantiau yn fwy eglur a hygyrch i ymgeiswyr ac annog cymunedau i ymwneud â hwy mewn ffordd briodol.
- 5) Sicrhau y caiff risgiau sy'n gysylltiedig â hyfywedd, capasiti a gallu ymgeiswyr eu hystyried yn y cam ymgeisio, wedi'u lliniaru gan gymorth ychwanegol lle y byddai hyn yn gost-effeithiol ac wedi'u monitro'n ofalus wrth i'r prosiect gael ei gyflawni.
- 6) Sicrhau bod canlyniadau prosiectau a safonau rheoli prosiect a rheoli ariannol wedi'u diffinio'n glir a bod cytundeb ysgrifenedig yn eu cylch cyn i arian gael ei ryddhau.
- 7) Ystyried rhinweddau cymharol dulliau gweithredu eraill heblaw am arian grant, megis caffael, benthychiadau a buddsoddiadau, cyn ymrwymo i gynllun grant newydd neu barhau â chynllun grant.
- 8) Cymryd camau cadarn pan fydd gordaliadau neu pan fydd grantiau wedi eu camddefnyddio drwy atal arian lle y bo angen, drwy adennill symiau priodol ac, os parheir i roi arian, drwy atgyfnerthu'r gofynion ar y rhai sy'n ei dderbyn a'u trefniadau monitro eu hunain cyn i arian ychwanegol gael ei ryddhau.

MEINI PRAWF ENGHREIFFIOL AR GYFER SGORIO CEISIADAU GRANT

Maen Prawf:	Partneriaeth	Cynhwysiad	Cyweddu â blaenoriaethau lleol	Cyweddu â blaenoriaethau CSYM	Cyweddu â blaenor- aethau adrannol	Cynlluniau ar gyfer monitro	Adeiladu capasiti/ grymuso	Ymwybydd- aeth staff/ mesurau cefnogi	CYFANSWM
Sgôr:	3	3	3	2	3	3	2	2	20
Mentrau									

Partneriaeth [1/3]: dyfarnwch farc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Tystiolaeth bod y Cyngor/partneriaeth Trydydd Sector wedi chwarae rhan mewn llunio'r fenter
- Tystiolaeth glir y bydd y fenter yn cael ei chyflawni drwy'r bartneriaeth hon ac o sut y bydd yn gweithio'n ymarferol
- Tystiolaeth glir o gefnogaeth gan bob partner [e.e. cyfraniadau ariannol, llythyrau yn datgan bwriad]

Cynhwysiad [1/3]: dyfarnwch farc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Dadl gref o ran pam y mae grŵp yn 'anodd ei gyrraedd' ynghyd â chynigion realistig o ran sut y bydd y fenter yn eu targedu
- Tystiolaeth o gymryd camau a neilltuo adnoddau i helpu grwpiau i oresgyn rhwystrau i gymryd rhan [e.e. gofal plant, trefniadau mynediad, cludiant cymunedol, deunydd darllen/gwasanaethau dwyieithog]
- P'un a fydd modd i'r fenter ymgysylltu â mwy nag un grŵp sy'n 'anodd ei gyrraedd'

Cyweddu â blaenoriaethau lleol [1/3]: dyfarnwch un marc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Tystiolaeth o gyweddu â blaenoriaethau a gytunwyd yn lleol
- Tystiolaeth o ymgynghori ynghylch cyweddu â blaenoriaethau lleol
- Tystiolaeth o fod yn arloesol wrth fynd ati i gyflawni blaenoriaeth leol

Cyweddu â blaenoriaethau CSYM [2]: dyfarnwch un marc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Tystiolaeth o gyweddu â blaenoriaeth CSYM
- Tystiolaeth o gyweddu â mwy nag un o flaenoriaethau CSYM

Cyweddu â blaenoriaethau adrannol [1/3]: dyfarnwch un marc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Tystiolaeth o gyweddu â blaenoriaeth adrannol
- Tystiolaeth o gyweddu â mwy nag un blaenoriaeth adrannol
- Tystiolaeth o fod yn arloesol wrth fynd ati i gyflawni blaenoriaeth adrannol

Cynlluniau ar gyfer monitro [1/2]: dyfarnwch un marc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Dyfarnwch un pwynt os mae'r trefniadau monitro wedi'u nodi'n glir
- Dyfarnwch bwynt ychwanegol os mae chwarae rhan weithredol gan y cyhoedd [h.y. yn hytrach na mynd ati'n oddefol i gyfrif y niferoedd sydd wedi chwarae rhan] wedi'i gynnwys fel rhan o'r trefniadau ar gyfer monitro ac adolygu [e.e. defnyddio ffurflenni adborth, cyfweiliadau â defnyddwyr, ymchwil ansoddol]

Adeiladu capasiti / grymuso [1/2]: dyfarnwch un marc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Mae cynlluniau'n cynnwys pasio sgiliau ymlaen i ddefnyddwyr, gofalwyr ac aelodau eraill o'r cyhoedd
- Tystiolaeth y bydd gwybodaeth glir [ac unrhyw gefnogaeth sydd ei hangen] ar gael i alluogi unigolion i wneud eu penderfyniadau eu hunain

Ymwbyddiaeth staff / mesurau cefnogi [1/2]: dyfarnwch un marc ar gyfer bob un o'r canlynol:

- Tystiolaeth o sicrhau y bydd staff yn ymwybodol o'r fenter
- Tystiolaeth bod staff yn cael cymorth i'w helpu i gyflawni'r fenter

Nodwch y gellid diwygio'r meini prawf sgorio i adlewyrchu gofynion penodol y cyllid grant sy'n cael ei ddyrannu.

FFRAMWAITH AR GYFER MONITRO A GWERTHUSO

Gwerth Cyllid y Contract	Ffurf y Cytundeb (lleiafswm)	Monitro blynyddol (lleiafswm)	Monitro chwarterol (lleiafswm)	Gwerthuso
£10,000 a llai	Llythyr derbyn gan Ddeiliad y Gyllideb neu'r Prif Swyddog yn seiliedig ar y wybodaeth a gyflenwyd yn y cais	- Adroddiad Blynyddol - Datganiad o Gyfrifon - Datganiad monitro cydraddoldeb [h.y. cenedligrwydd, iaith ac ati a ddarperir gan CSYM] - Datganiad o'r canlyniadau a gyflawnir a chadarnhad bod yr arian wedi'i wario'n unol â'r cais - Adborth blynyddol gan ddefnyddwyr gwasanaeth		Gwerthusiad blynyddol o'r gwasanaeth (a gynhelir gan y Cyngor) i gynnwys:- - Y graddau y cyflawnwyd gofynion y cytundeb lefel gwasanaeth - Y graddau y mae'r gwasanaeth yn diwallu'r anghenion ac yn cyflawni'r blaenoriaethau presennol - Y graddau y mae gan y gwasanaeth y capasiti i ddiwallu anghenion a ragwelir i'r dyfodol - Gwerth am arian - Lefel yr adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth a'r camau a weithredwyd
£10,000 i £25,000	Cytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r canlyniadau a fwriedir a'r dangosyddio n perfformiad	- Adroddiad Blynyddol - Datganiad o Gyfrifon - Datganiad monitro cydraddoldeb - Datganiad o'r canlyniadau a gyflawnir a chadarnhad bod yr arian wedi'i wario'n unol â'r cais - Adborth blynyddol gan ddefnyddwyr gwasanaeth.	- Gwerthusiad chwe-misol gyda'r defnyddiwr gwasanaeth a'r sawl sy'n cyfeirio (a gynhelir gan y sefydliad Trydydd Sector) gyda chynllun gweithredu wedi'i gysylltu â'r canlyniadau a fynnir. - Monitro chwemisol.	Gwerthusiad blynyddol o'r gwasanaeth (a gynhelir gan y Cyngor) i gynnwys:- - Y graddau y cyflawnwyd gofynion y cytundeb lefel gwasanaeth - Y graddau y mae'r gwasanaeth yn diwallu'r anghenion ac yn cyflawni'r blaenoriaethau presennol - Y graddau y mae gan y gwasanaeth y capasiti i ddiwallu anghenion a ragwelir i'r dyfodol - Gwerth am arian - Lefel yr adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth a'r camau a weithredwyd
£25,000 throsodd	Cytundeb Lefel Gwasanaeth / contract gyda'r canlyniadau a fwriedir, y dangosyddio n perfformiad a'r safonau gwasanaeth	- Adroddiad Blynyddol - Datganiad o Gyfrifon - Datganiad monitro cydraddoldeb. - Adolygiad Gwasanaeth a fynychir gan swyddog priodol o CSYM [Deiliad Cyllideb neu aelod o'r Tîm Comisiynu] - Datganiad o'r canlyniadau a gyflawnir a chadarnhad bod yr arian wedi'i wario'n unol â'r cais - Adborth chwarterol gan ddefnyddwyr gwasanaeth.	- Datganiad monitro chwarterol (templod i'w gytuno â deiliad y gyllideb a'r sefydliad Trydydd Sector), i gynnwys y gwariant hyd yma, y gwariant a amcangyfrifir hyd at ddiwedd y flwyddyn a chyfanswm y gwariant a amcangyfrifir ar gyfer y flwyddyn. - Gellir cynnal cyfarfodydd monitro i fynd ar drywydd materion a godwyd yn y datganiad monitro. - Gwerthusiad chwarterol gyda'r defnyddiwr gwasanaeth a'r sawl sy'n cyfeirio (a gynhelir gan y sefydliad Trydydd Sector) gyda chynllun gweithredu wedi'i gysylltu â'r canlyniadau a fynnir.	Gwerthusiad blynyddol o'r gwasanaeth (a gynhelir gan y Cyngor) i gynnwys:- - Y graddau y cyflawnwyd gofynion y cytundeb lefel gwasanaeth - Y graddau y mae'r gwasanaeth yn diwallu'r anghenion ac yn cyflawni'r blaenoriaethau presennol - Y graddau y mae gan y gwasanaeth y capasiti i ddiwallu anghenion a ragwelir i'r dyfodol - Gwerth am arian - Lefel yr adborth gan ddefnyddwyr gwasanaeth a'r camau a weithredwyd

LLYFRYDDIAETH

- Cyngor Sir Ynys Môn, 2015, Compact Ynys Môn
- Cyngor Sir Ynys Môn, 2015, Strategaeth a Pholisi Caffael
- Cyngor Sir Ynys Môn, 2015, Rheolau Gweithdrefn Contractau
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, HMSO
- Swyddfa Archwilio Cymru, 2011, Rheoli Grantiau yng Nghymru (i)
- Llywodraeth Cymru, Ionawr 2014, 'Cod Ymarfer ar gyfer Gyllido'r Trydydd Sector'